

Isteni szikra

A legfontosabb dolgokra sokszor nem figyelünk fel. Egyszerű, de nagyszerű találmányok vesznek körül a mindennapokban. Ilyen például a kerék. Csodálatos eszköz! El sem tudjuk képzelni, milyen volna, ha hirtelen eltűnnének a különböző járművek, milliónyi szerkezet fogaskerekei.

A kerékhez hasonlóan az őskor óta a tüzet is a legváltozatosabb problémák megoldására használjuk. Bár a modern lakásokban ritkán látunk nyílt lángot, az iparban vagy épp az ínycsokfogások elkészítésében továbbra is központi szerephez jut.

Ki találta fel a kereket? Ki találta fel a tüzet? A tűz természeti elem, így inkább azt kell kérdeznünk: ki találta fel a tűzgyújtást?

A kerék feltalálójáról nem ismerünk még legendákat sem. A tűznek azonban minden kultúrában vannak istenei. A róluk szóló történetek gyakran megmagyarázzák a tűz születését is.

Európában a leelterjedtebb történet Prométheusz mítosza, az ókori Görögországból. Prométheusz titán volt. Őt és a fivérét, Epimétheuszt bízta meg Zeus, a főisten, hogy népesítsék be élőlényekkel a Földet.

Epimétheusz megteremtette az állatokat, Prométheusz pedig az embereket. Viszont olyan sokáig foglalatzkodott velük, hogy mire elkészült, a testvére már elhasználta a legtöbb előnyös tulajdonságot az állatokra.

Prométheusz ezért felmászott az istenek hegyére, az Olümposzra, és egyes változatok szerint a Napisten szekkeréről, mások szerint a kovácsisten műhelyéből ellopta a tüzet, amelyet addig csak az istenek birtokolhattak.

Lehozta az embereknek, hogy az állatok fölé emelkedhessenek, és hogy még inkább az istenekhez hasonlóvá váljanak. Zeus büntetésképpen sziklához láncoltatta Prométheuszt, és egy óriáskeselyű naponta szétmarcangolta a máját, ami újra és újra visszanoított.

Ez a mítosz gyönyörűen példázza, mekkora jelentőséget tulajdonít az emberiség a tűznek. Manapság már nem nagy dolog előkapni egy gyufát vagy öngyújtót. Pedig ezek is zseniális találmányok, amelyek ugyancsak megkönnyítették és átalakították az életünket.

A középkorban még lassabb és bonyolultabb módszereket használtak a tűzgyújtásra. Ezért a tüzet folyton őrizni kellett, hogy ki ne aludjon. A vándorló népeknél a tábortűz volt a társas élet központja, a letelepedett népeknél meg a tűzhely. Ez adta a meleget, az ételek is a tűzön készültek.

A házi tűz helye a konyha, a konyha pedig a nők birodalma volt. A „háztűznéző” tulajdonképpen „leánynezőt” jelentett. Régen a házasságok többsége nem szerelemből született. A fiataloknak elsősorban vagyoni szempontból kellett egymáshoz illeniük. A házasságszerzésekort azt figyelték, „ki milyen házból való”. A „háztűznéző” így egyszerre leány- és háznézés.

Manapság egyre kevesebb tevékenységhez használunk tüzet. A nyelv, a jelképek világa, a művészet azonban máig tükrözi a lángok jelentőségét. Mesélni, énekelni pedig most is szívesen gyűlünk tűz köré. Ilyenkor, még ha eszünkbe sem jut, az őseink hagyományait is megidézzük.

HÖNYI E. KATALIN